

BIBLIOTECILE ÎN INFRASTRUCTURA INFORMAȚIONALĂ

Vera OSOIANU, Elena PINTILEI,
Biblioteca Națională a RM

Atît de răspîndita afirmație a filosofului american Alvin Toffler „*informația este putere*” va fi mereu actuală și nu în zadar dreptul la informare este consfințit în Declarația universală privind drepturile fundamentale ale omului.

Țările care au înțeles acest adevăr au investit enorm în dezvoltarea accesului la informație și cel mai elocvent exemplu îl poate servi Japonia care, în urma acestor investiții a sclipit pe cele mai înalte culmi în privința dezvoltării tehnologiilor moderne. Este adevărat că tot Japonia poate servi și ca cel mai convingător exemplu de ce se întîmplă dacă nu deții toată informația necesară atunci cînd inițiezi realizarea unui proiect de proporții. Lipsa informației despre ce se întîmplă în lume la un anume capitol a costat-o pe Japonia ani grei de muncă și miliarde de yeni atunci cînd a inițiat un amplu program de dezvoltare a computerelor de mare putere în scopul de a se impune ca principală forță în lumea informaticii. După impunătoare eforturi intelectuale și resurse financiare aruncate în vînt, japonezii au constatat că tot ce-și propuseseră ei să realizeze era deja depășit de tehnologiile dezvoltate de americani.

Dezvoltarea spectaculoasă a rețelei globale de internet și modernizarea rapidă a tehnologiilor de informare și comunicare au schimbat lumea, au schimbat comunicarea interumană, dar, mai ales, au schimbat totalmente căile și metodele de diseminare a informației. Toată lumea folosește poșta electronică, telefonul mobil, mesageria rapidă (IM), rețelele de socializare: Facebook, Flickr, Skype, YouTube etc.

Tehnologiile oferă posibilități uluitoare de a găsi informația. În același timp, studiile arată că doar 31% de căutări sînt încununate de succes. Utilizatorul trebuie să evalueze informația, să înțeleagă contextul în care informația este situată și să ajusteze interpretarea corespunzător acestora.

Pentru a exemplifica rolul TIC în diseminarea informației este suficient să invocăm evenimentele din 6-7 aprilie 2009. Protestele din aceste zile, de la Chișinău, au fost cunoscute lumii ca fenomenul *Revoluția Twitter*. Presa mondială a vorbit despre acest eveniment ca despre prima *Revoluție Twitter*. Ceva mai tîrziu s-a vorbit și despre alte revoluții *Twitter*, care au avut loc în Guatemala, apoi protestele din Iran etc. *The Telegraph* anunța lumea că toată mobilizarea s-a făcut cu ajutorul internetului, mai exact, al rețelei de socializare și informare *Twitter*.

Se consideră că în zilele de 6-7 aprilie 2009 rolul *Twitterului* (și al altor rețele de socializare) a fost enorm în mobilizarea și raportarea evoluției protestelor. Mesajele și relatările prin intermediul rețelei *Twitter* au fost o reală sursă de informare atît pentru populație, cît și pentru televiziuni și agenții de presă. Nu numai oameni simpli, dar și redactori de la televiziunile de știri, agenții de presă etc. au urmărit *TwitterFall*, *Monitter*, *YouTube*, *Flickr* etc. pentru a se informa.

Revoluția Twitter a demonstrat că cei care încearcă să controleze și să blocheze informația au pierdut deja.

Însă pe fondul discuțiilor generale despre rolul TIC în diseminarea informației s-a

evidențiat foarte clar ideea, care trebuie să dea mari bătaii de cap atît factorilor de decizie, cît și societății civile, idee ce constă în faptul că într-o Moldovă 1.0 un Chișinău 2.0 nu are nicio șansă. Inegalitatea digitală este vădit accentuată în defavoarea localităților din spațiul rural.

Este clar că pentru democratizarea societății sînt foarte importante tehnologiile moderne de informare și comunicare. Să vedem cum stăm la acest capitol în biblioteci, una din sarcinile principale ale cărora este promovarea accesului la informația de toate tipurile și pentru oricine.

Avem în țară o infrastructură foarte serioasă care ar trebui să se ocupe de diseminarea informației, cu salariați plătiți din bani publici, deci din banii contribuabililor. În toate țările bibliotecile publice servesc ca garant al protecției sociale în cultură. Condiția este să fie bine dotate cu resursele infodocumentare necesare, cu tehnologii de informare și comunicare moderne, cu edificii corespunzătoare, cu personal instruit și pregătit pentru a face față tendințelor actuale.

Conform situațiilor statistice, recepționate și sistematizate de Centrul de Statistică și Sondaje, Biblioteca Națională a RM, la 1 ianuarie 2010, din rețeaua bibliotecilor publice din țară, constituită din 1385 biblioteci, inclusiv Biblioteca Națională a RM și Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă”, doar 202 biblioteci dispun de computere și doar 138 biblioteci sînt conectate la rețeaua globală de internet. Situația este mai mult sau mai puțin bună în municipiile Chișinău și Bălți, unde din 41 de biblioteci și filiale 35 dispun de computere și toate 35 sînt conectate la internet. Destul de complicată este situația în centrele raionale și în orașe. Din cele 121 biblioteci și filiale orășenești, doar 49 biblioteci dispun de computere și 38 biblioteci au legătură cu rețeaua internetului.

Marea problemă însă o constituie bibliotecile din spațiul rural. Din cele 1221 de biblioteci comunale (sătești) doar 116 au în dotare computere și doar 63 biblioteci comunale sînt conectate la internet.

Sumbră situație, dacă luăm în considerare faptul că, potrivit datelor furnizate de Biroul Național de Statistică, la 1 ianuarie 2009, din 3 567 500 persoane, cît constituia populația țării, 2 092 400, sau aproape 59%, locuiesc în zona rurală. În anul 2009 toate bibliotecile publice din spațiul rural, luate împreună, au achiziționat 26 de computere. Nu este complicat de calculat de cîți ani ar fi nevoie pentru informatizarea bibliotecilor publice din spațiul rural. Astăzi se consideră că, dacă nu ești conectat la internet, înseamnă că nici nu există. Cu doar 63 biblioteci sătești conectate la internet, satele noastre aproape că nu există. Sau, dacă există, puțini le pot găsi și pot afla o informație cît de succintă despre ele. Consultați la acest capitol enciclopedia online Wikipedia, cu care majoritatea căutătorilor de informații încep navigarea pe internet. Doar niște „cioturi” (denumirea de „ciot” este dată în *Wikipedia* articolelor foarte scurte care conțin numai o cantitate minimală de informație despre subiectul articolului) chiar și despre localitățile mari. Prezența localităților în spațiul virtual este o problemă pentru a cărei rezolvare nu sînt necesare finanțe suplimentare, ci doar bunăvoință și puțină muncă... Și bibliotecarii ar trebui să inițieze această activitate, implicînd și reprezentanții primăriilor, profesorii din localitate etc. Există atîtea posibilități de a scoate satele din anonimat și a le face mai vizibile.

Situația se complică și prin faptul că fondul de resurse infodocumentare din bibliotecile țării este vechi și cartea care ar trebui să lucreze pentru crearea personalității în asemenea condiții lucrează mai degrabă la distrugerea ei. Dacă IFLA/UNESCO recomandă o rată medie de înnoire

a fondului de publicații de 7-10 ani, apoi bibliotecile noastre au nevoie în medie de 50 ani pentru acest scop. Dacă țările europene cheltuiesc în medie 14,7 euro pe cap de locuitor pentru întreținerea bibliotecilor, Republica Moldova cheltuiește în acest scop doar 35 bănuți.

În asemenea condiții, unica salvare ar fi un program național de informatizare a bibliotecilor din spațiul rural sau obținerea unui grant de finanțare cu această destinație. Conectarea la internet ar facilita accesul la toate tipurile de informații și cunoaștere și ar contribui la procesul de democratizare a societății.

Pornind de la ideea că într-o bibliotecă mică ar fi necesare, într-o etapă inițială, cel puțin două computere, unul pentru bibliotecari și altul pentru utilizatori, adăugând cheltuielile adiacente, constatăm că 30 mii de lei pentru fiecare bibliotecă ar putea constitui suma necesară pentru a pune baza infrastructurii informaționale a bibliotecilor publice din spațiul rural. Dar să mergem cu calculele mai departe. Să înmulțim cele 1105 biblioteci publice, care la momentul actual nu au niciun computer, cu 30 mii lei. Obținem un total de aproximativ 33 milioane lei sau 2,6 milioane dolari.

Este mult sau puțin? Enorm de mult, dacă luăm în considerare criza care zguduie Europa și tot restul lumii. Dar este și extrem de puțin, dacă admitem că informatizarea ar schimba fața satului, l-ar conecta cu restul lumii, ar contribui la difuzarea informației necesare și implicit la democratizarea societății, ar îmbunătăți comunicarea cu cei plecați (iar ei sînt atît de mulți!), ar salva în final niște finanțe și ar contribui la îmbunătățirea calității vieții oamenilor. Deci, informatizarea bibliotecilor publice sătești este o șansă reală spre o viață mai bună și cineva ar trebui să înceapă a depăna firul. Unde să fie începutul acestui fir?

Dacă stăm bine să ne gîndim, cele 59% de populație din spațiul rural decid la alegeri destinul țării. Cine va avea satul de partea sa, va avea în mîini și destinul acestei țări.

Ucraina și România au primit în aceste scopuri ajutorul Fundației *Bill și Melinda Gates*. Cu un asemenea început pot face față sarcinii pe mai departe.

Punctele de acces la informație, care la o anumită etapă au fost finanțate de Fundația *Soros*, au fost deschise pe lîngă alte organizații decît biblioteci, lucru mai puțin înțeles, dacă invocăm faptul că promovarea informației este una dintre sarcinile principale ale bibliotecii. Este adevărat că majoritatea bibliotecilor au nevoie de alte spații decît cele pe care le dețin, de dotare cu resurse infodocumentare actuale etc., dar cînd un copil nu este așa cum ți-ai dori, nu-l arunci la gunoi și faci altul, încerci să-l aduci în rînd cu lumea și doar apoi te gîndești la altceva. Este total greșit să ignorăm bibliotecile în favoarea altor structuri, care de cele mai multe ori nu pot asigura durabilitatea.

Este cunoscut că Finlanda, o țară doar puțin mai mare decît a noastră, este lider mondial în dezvoltarea multor domenii de activitate și aceasta în mare parte se datorează faptului că ea este lider mondial în automatizarea proceselor bibliotecare, lider mondial în arhitectura de bibliotecă, lider european în dezvoltarea serviciilor bibliotecare. Este și firesc ca într-o țară, unde bibliotecile sînt considerate infrastructura intelectuală a țării, aproximativ 80% din populație să dețină card de bibliotecă. În SUA, în anul 2008, an de mare criză, 68% de locuitori aveau card de bibliotecă. Un studiu efectuat recent în Suedia atestă faptul că 91% din populația țării consideră că bibliotecile sînt importante pentru o societate funcțională. Într-o societate cu o asemenea percepție a bibliotecilor este adecvată și susținerea acestora din partea statului.

În țările cu puternice tradiții democratice, atât consumatorii de informații, cât și producătorii lor au învățat că locul perfect pentru accesarea, depozitarea, dar și crearea informației este biblioteca. Aici poate fi găsită și informația de utilitate publică, și informația guvernamentală, și informația produsă de organele publice locale, unica excepție o constituie informația ce ține de securitatea statului. Nimeni nu-și pune în sarcină crearea altor structuri, care să se ocupe de diseminarea informației. Mai mult decât atât, unele țări pun în sarcina bibliotecilor și depozitarea informațiilor, generate de diverse structuri mass-media și chiar de persoane fizice. Biblioteca Națională a Germaniei, prin *Legea bibliotecilor* are sarcina de a depozita și păstra pe termen lung și informația electronică, inclusiv paginile web. Cât de realizabilă este această sarcină la noi ne va demonstra experiența acumulată în acest sens.

Bibliotecile noastre raportează o medie de doar 23,6% din populația țării ca utilizatori ai serviciilor bibliotecare, iar pentru a răspunde la „de ce?” avem toate argumentele.

Este timpul să privim cu alți ochi aceste instituții de cultură, să investim în dez-

voltarea bibliotecilor pentru ca mai apoi ele să întoarcă investiția, contribuind la dezvoltarea, în alt ritm, a țării.

Acum trebuie să învățăm a trăi și a munci într-o Lume 2.0 dominată de tehnologii care nu mai sînt o oportunitate, ci un imperativ.

Spre deosebire de Lumea 1.0, unde informația este centralizată, protejată și controlată, poate fi scoasă din context, este impusă oamenilor indiferent dacă aceștia o solicită sau nu, în Lumea 2.0 informația este distribuită liber, iar oamenii decid de ce informație au nevoie și se abonează ca s-o primească.

Consumatorii de informații, mai ales cei din generația netului, pot fi întâlniți tot mai frecvent în spațiul virtual și acest spațiu trebuie explorat la maximă capacitate de către producătorii de informații și cei care au responsabilitatea promovării ei. Informația de calitate se transformă în cunoștințe, iar cunoașterea este temelia dezvoltării pe spirală care sporește progresul unei societăți.

Informația este putere. Vom reuși oare să convingem membrii societății și organele de decizie politică și financiară cât adevăr conțin spusele lui Alvin Toffler?

